

Stanovisko k právnímu postavení zaměstnankyň na mateřské dovolené a zaměstnanců nebo zaměstnankyň na rodičovské dovolené ve vztahu k zákonu o státní službě

část první

Ad 1) Přechod vedoucích zaměstnanců vykonávajících činnosti podle § 5 zákona o státní službě, kteří čerpají mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, do služebního poměru.

Dosavadní vedoucí zaměstnanci ve správních úřadech ve smyslu § 188 odst. 1 zákona o státní službě, kteří k okamžiku, s nímž zákon o státní službě spojuje transformaci jejich pracovního poměru na poměr služební (tj. k 1. červenci 2015), čerpají mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, se v tento okamžik „překlopí“ ze zákona do služebního poměru a současně se stanou představenými zařazenými mimo výkon služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené (podle § 63 zákona o státní službě).

Výše uvedení dosavadní zaměstnanci by měli složit služební slib ve lhůtě 62 dnů ode dne ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené (resp. po odpadnutí překážky v práci na straně zaměstnance), tj. ode dne, kdy budou jmenováni na služební místo představeného (= jejich původní transformované pracovní místo). Ve lhůtě 3 měsíců ode dne ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené (resp. po odpadnutí překážky v práci na straně zaměstnance) by tito zaměstnanci měli požádat o povolení výkonu jiné výdělečné činnosti nebo tuto činnost ukončit a neprodleně po dni ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené (resp. po odpadnutí překážky v práci na straně zaměstnance) by měli učinit právní jednání směřující k odstranění překážky podle § 33 odst. 1 nebo 2 zákona o státní službě.

Ad 2) Přechod vedoucích správních úřadů a ostatních vedoucích zaměstnanců vykonávajících činnosti podle § 5 zákona o státní službě, kteří jsou jmenováni na dobu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené svých „předchůdců“.

Dosavadní vedoucí správních úřadů ve smyslu § 186 odst. 1 zákona o státní službě a dosavadní vedoucí zaměstnanci ve správních úřadech ve smyslu § 188 odst. 1 zákona o státní službě, kteří jsou jmenováni na dobu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené svých „předchůdců“, se k okamžiku, se kterým zákon o státní službě spojuje transformaci jejich pracovního poměru na poměr služební, „překlopí“ ze zákona do služebního poměru a službu na služebním místě představeného budou dále vykonávat do doby, po kterou budou jejich „předchůdci“ zařazeni mimo výkon služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené.

Ad 3) Zápočet mateřské a rodičovské dovolené do doby výkonu činností podle § 5 zákona o státní službě z hlediska délky trvání služebního poměru a povinnosti vykonat obecnou část úřednické zkoušky.

Dle přechodného ustanovení § 190 odst. 1 písm. d) zákona o státní službě je jednou z podmínek nároku na přijetí dosavadního zaměstnance do služebního poměru na dobu neurčitou podmínka, aby tento zaměstnanec „vykonával v den podání žádosti v uplynulých 10 letech ve správním úřadu, v obecním úřadu obce s rozšířenou působností, krajském úřadu, instituci Evropské unie nebo mezinárodní organizaci činnosti podle § 5 nebo činnosti obdobné nejméně po dobu 4 let“. Dobu čerpání mateřské či rodičovské dovolené nelze započít do výše uvedeného období 4 let. Podmínku splnění relevantní praxe je totiž třeba posuzovat i ve vztahu k úřednické zkoušce, neboť právě v případě nesplnění požadované délky praxe, je dosavadní zaměstnanec přijat do služebního poměru na dobu určitou do 30. června 2017 s povinností úspěšně vykonat obecnou část úřednické zkoušky. Ve stanoveném období 4 let je tedy třeba, aby dosavadní zaměstnanec práci skutečně vykonával. Za analogického použití ustanovení § 51 odst. 3 zákona o státní službě, podle kterého „...Požaduje-li se pro účast ve výběrovém řízení na služební místo představeného praxe v uplynulém období, prodlužuje se toto období o dobu mateřské nebo rodičovské dovolené.“, lze v případě posuzování potřebné doby praxe, stanovené období, ve kterém je tato praxe požadována, tedy období 10 let prodloužit o dobu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené.

Ad 4) Účast státních zaměstnanců, kteří čerpají mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, ve výběrových řízeních na služební místa představených podle § 186 a 188 zákona o státní službě.

Dosavadní vedoucí správních úřadů ve smyslu § 186 odst. 1 zákona o státní službě a dosavadní vedoucí zaměstnanci ve správních úřadech ve smyslu § 188 odst. 1 zákona o státní službě, kteří budou k okamžiku, s nímž zákon o státní službě spojuje transformaci jejich pracovního poměru na poměr služební, čerpat mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, nebo kteří budou zařazeni mimo výkon služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené po tomto okamžiku a kteří současně budou z tohoto důvodu mimo výkon služby i v době konání výběrových řízení podle § 186 odst. 5 nebo § 188 odst. 6 zákona o státní službě, se mohou těchto výběrových řízení zúčastnit bez ohledu na trvání mateřské nebo rodičovské dovolené.

část druhá

Toto stanovisko k právnímu postavení zaměstnankyň na mateřské dovolené a zaměstnanců nebo zaměstnankyň na rodičovské dovolené (dále jen „zaměstnanci“, popř. „státní zaměstnanci“) vyjadřuje právní názor sekce pro státní službu, který se, při vědomí neexistence výslovných zákonných řešení některých právních otázek, opírá o základní právní zásady, jako je princip spravedlnosti, princip neminem laedere (nikomu neškodit, nikomu neubližovat), zásada demokratismu, humanismu a právní jistoty. Stanovisko je vedeno snahou o maximální možnou ochranu jak zaměstnanců čerpajících mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, tak zaměstnanců ve služebním nebo pracovním poměru tyto zaměstnance zastupujících.

Podle § 194 odst. 2 zákona o státní službě se na dosavadního zaměstnance vykonávajícího činnosti podle § 5, který nekoná práci z důvodu překážky v práci na straně zaměstnance podle § 191 až 205 zákoníku práce, použijí § 190 až 193 obdobně s tím, že lhůty tam stanovené se namísto ode dne 1. července 2015 počítají ode dne odpadnutí překážky v práci na straně zaměstnance.

Dnem odpadnutí překážky v práci na straně zaměstnance čerpajícího mateřskou nebo rodičovskou dovolenou je den následující po dni ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené. Pod pojmem „lhůty tam stanovené“ se rozumí všechny lhůty upravené v přechodných ustanoveních zákona o státní službě, např. lhůta pro podání žádosti o přijetí do služebního poměru dle § 190 odst. 1 písm. c), resp. § 192 odst. 1 písm. c) zákona o státní službě, která činí 62 dnů, dvouletá lhůta pro povinné úspěšné vykonání obecné části úřednické zkoušky dle § 191 odst. 3 zákona o státní službě, aj.

I. Lhůta pro podání žádosti o přijetí do služebního poměru zaměstnanců, kteří čerpají mateřskou nebo rodičovskou dovolenou ke dni 1. července 2015 nebo kteří na ni nastoupí v době mezi 1. červencem a 31. srpnem 2015

(i) Čerpal-li zaměstnanec, který bude žádat o přijetí do služebního poměru, mateřskou nebo rodičovskou dovolenou ke dni 1. července 2015 nebo nastoupil-li zaměstnanec na mateřskou nebo rodičovskou dovolenou v době mezi 1. červencem a 31. srpnem 2015, počíná lhůta 62 dnů k podání žádosti o přijetí do služebního poměru běžet dnem následujícím po dni ukončení mateřské dovolené nebo rodičovské dovolené, bude-li čerpána.

(ii) Čerpání dovolené (§ 217 odst. 5 ZPr) mezi mateřskou dovolenou a rodičovskou dovolenou je s ohledem na její specifickou povahu (včetně povinnosti vyhovět žádosti o čerpání této dovolené) pro účely běhu lhůty pro podání žádosti o přijetí do služebního poměru právně irelevantní a nepovažuje se za odpadnutí překážky v práci na straně zaměstnance.

II. Podání žádosti o přijetí do služebního poměru v době čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené

(i) Podání žádosti o přijetí do služebního poměru zaměstnancem, který čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, nelze považovat za podání žádosti zjevně právně nepřipustné pro její předčasnost. Služební orgán je povinen o takové žádosti rozhodnout a splňuje-li žadatel podmínky pro přijetí do služebního poměru, vydat rozhodnutí o přijetí do služebního poměru a o zařazení na služební místo. Služební orgán rozhodne o přijetí do služebního poměru na dobu neurčitou, jde-li o dosavadního zaměstnance splňujícího podmínky uvedené v § 190 zákona o státní službě, nebo na dobu určitou, jde-li o dosavadního zaměstnance splňujícího podmínky uvedené v § 191 nebo 192 zákona o státní službě (viz níže).

(ii) Z právních i praktických důvodů se jeví jako vhodnější podání žádosti o přijetí do služebního poměru až po ukončení mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, byla-li čerpána, a to především z důvodu nižšího administrativního zatížení rozhodujících služebních orgánů.

III. Rozhodnutí o přijetí do služebního poměru na dobu neurčitou, jde-li o dosavadní zaměstnance splňující podmínky uvedené v § 190 zákona o státní službě, kteří ke dni vydání rozhodnutí čerpají mateřskou nebo rodičovskou dovolenou

(i) Vydává-li služební orgán rozhodnutí o přijetí do služebního poměru na dobu neurčitou, jde-li o dosavadního zaměstnance splňujícího podmínky uvedené v § 190 zákona o státní službě, který ke dni vydání rozhodnutí čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, rozhodne spolu s rozhodnutím o přijetí do služebního poměru i o zařazení na služební místo a o zařazení státního zaměstnance mimo výkon služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené podle § 63 zákona o státní službě. Doba zařazení mimo výkon služby bude vymezena jako doba čerpání mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, bude-li čerpána. Den nástupu do služby se bude shodovat se dnem vzniku služebního poměru uvedeným v rozhodnutí o přijetí do služebního poměru a o zařazení na služební místo, přičemž služební slib složí státní zaměstnanec až po odpadnutí překážky na straně zaměstnance, tj. v den následující po dni ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené, kdy se zařadí k výkonu služby podle § 70 odst. 1 zákona o státní službě. Ve lhůtě 3 měsíců ode dne ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené musí státní zaměstnanci ukončit členství v řídicích nebo kontrolních orgánech obchodních korporací provozujících podnikatelskou činnost, ukončit jinou výdělečnou činnost nebo požádat služební orgán o udělení souhlasu s výkonem jiné výdělečné činnosti.

(ii) Bude-li státní zaměstnanec po ukončení mateřské dovolené čerpat nejprve dovolenou (§ 217 odst. 5 ZPr) a poté rodičovskou dovolenou, nebude služební orgán takového státního zaměstnance zařazovat po dobu případného čerpání dovolené (§ 217 odst. 5 ZPr) k výkonu služby a ani tato skutečnost nebude důvodem pro skončení pracovního nebo služebního poměru na dobu určitou osoby dočasně zařazené na služebním místě tohoto státního zaměstnance.

IV. Rozhodnutí o přijetí do služebního poměru na dobu určitou, jde-li o dosavadní zaměstnance splňující podmínky uvedené v § 191 zákona o státní službě, kteří ke dni vydání rozhodnutí čerpají mateřskou nebo rodičovskou dovolenou

(i) Vydává-li služební orgán rozhodnutí o přijetí do služebního poměru na dobu určitou, jde-li o dosavadního zaměstnance splňujícího podmínky uvedené v § 191 zákona o státní službě, který ke dni vydání rozhodnutí čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, bude údaj o době určité, jenž je jednou z náležitostí rozhodnutí, vymezen jako doba 2 let od ukončení mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, bude-li čerpána. Ve lhůtě 2 let od ukončení mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, bude-li čerpána, bude tento zaměstnanec povinen úspěšně vykonat obecnou část úřednické zkoušky ve smyslu § 191 odst. 3 zákona o státní službě. O stanovení dne vzniku služebního poměru a dne nástupu do služby, o složení služebního slibu, o zařazení státního zaměstnance na služební místo a mimo výkon služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené podle § 63 zákona o státní službě a o aplikaci § 81 zákona o státní službě platí to, co bylo uvedeno k bodu III/i.

(ii) Bude-li státní zaměstnanec po ukončení mateřské dovolené čerpat nejprve dovolenou (§ 217 odst. 5 ZPr) a poté rodičovskou dovolenou, postupuje služební orgán obdobně podle bodu III/ii. Čerpání dovolené (§ 217 odst. 5 ZPr) není relevantní ani pro běh dvouleté lhůty pro povinné úspěšné vykonání obecné části úřednické zkoušky dle § 191 odst. 3 zákona o státní službě.

V. Rozhodnutí o přijetí do služebního poměru na dobu určitou, jde-li o dosavadní zaměstnance splňující podmínky uvedené v § 192 zákona o státní službě, kteří ke dni vydání rozhodnutí čerpají mateřskou nebo rodičovskou dovolenou

(i) Vydává-li služební orgán rozhodnutí o přijetí do služebního poměru na dobu určitou, jde-li o dosavadního zaměstnance splňujícího podmínky uvedené v § 192 zákona o státní službě, který ke dni vydání rozhodnutí čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, bude údaj o době určité, jenž je jednou z náležitostí rozhodnutí, vymezen jako doba, na kterou byl sjednán pracovní poměr. O stanovení dne vzniku služebního poměru a dne nástupu do služby, o zařazení státního zaměstnance na služební místo a mimo výkon služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené podle § 63 zákona o státní službě a o aplikaci § 81 zákona o státní službě platí to, co bylo uvedeno k bodu III/i. Služební slib složí státní zaměstnanec až po odpadnutí překážky na straně zaměstnance, tj. v den následující po dni ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené, kdy se zařadí k výkonu služby podle § 70 odst. 1 zákona o státní službě.

(ii) Bude-li státní zaměstnanec po ukončení mateřské dovolené čerpat nejprve dovolenou (§ 217 odst. 5 ZPr) a poté rodičovskou dovolenou, postupuje služební orgán obdobně podle bodu III/ii.

VI. Zánik pracovního poměru na dobu neurčitou u dosavadního zaměstnance, který čerpal mateřskou nebo rodičovskou dovolenou ke dni 1. července 2015 nebo na ni nastoupil v době mezi 1. červencem a 31. srpnem 2015 a který nepožádá o přijetí do služebního poměru dle § 190 odst. 4 zákona o státní službě

(i) Podle § 190 odst. 4 zákona o státní službě platí, že nepožádá-li dosavadní zaměstnanec vykonávající činnosti podle § 5, který je ke dni 1. července 2015 v pracovním poměru na dobu neurčitou, o přijetí do služebního poměru, zanikne jeho pracovní poměr na dobu neurčitou uplynutím 30. června 2017 (tj. ve lhůtě 2 let ode dne, kdy mohl poprvé požádat o přijetí do služebního poměru).

(ii) První den lhůty, ve které mohou zaměstnanci, kteří čerpali mateřskou nebo rodičovskou dovolenou ke dni 1. července 2015 nebo kteří na ni nastoupili v době mezi 1. červencem a 31. srpnem 2015, podat žádost o přijetí do služebního poměru, vyplývá z bodu I/i (případná lhůta, jež byla přerušena, se nepovažuje za relevantní). Nepožádá-li dosavadní zaměstnanec v pracovním poměru na dobu neurčitou o přijetí do služebního poměru dle § 190 odst. 4 ve spojení s § 194 odst. 2 zákona o státní službě, zanikne jeho pracovní poměr na dobu neurčitou ve lhůtě 2 let ode dne následujícího po dni ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené, bude-li čerpána.

VII. Zánik pracovního poměru na dobu určitou u dosavadního zaměstnance, který čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou ke dni 1. července 2015 nebo na ni nastoupil v době mezi 1. červencem a 31. srpnem 2015 a který nepožádá o přijetí do služebního poměru dle § 192 odst. 4 zákona o státní službě

(i) Podle § 192 odst. 4 zákona o státní službě platí, že nepožádá-li dosavadní zaměstnanec vykonávající činnosti podle § 5, který je ke dni 1. července 2015 v pracovním poměru na dobu určitou, o přijetí do služebního poměru, zanikne jeho pracovní poměr na dobu určitou uplynutím

této doby, nejpozději však uplynutím 30. června 2017. Pracovní poměr na dobu určitou zaniká uplynutím této doby i dosavadnímu zaměstnanci v pracovním poměru na dobu určitou, který čerpal mateřskou nebo rodičovskou dovolenou ke dni 1. července 2015 nebo na ni nastoupil v době mezi 1. červencem a 31. srpnem 2015 s tím, že nejpozději zanikne ve lhůtě 2 let ode dne následujícího po dni ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené, bude-li čerpána (tzn. použije se v případě, že pracovní poměr na dobu určitou by měl dle pracovní smlouvy zaniknout později než ve lhůtě 2 let ode dne následujícího po dni ukončení mateřské nebo rodičovské dovolené).

VIII. Čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené státním zaměstnancem přijatým podle § 191 odst. 1 zákona o státní službě do služebního poměru na dobu určitou s trváním do 30. června 2017

(i) Podle § 191 odst. 3 zákona o státní službě je státní zaměstnanec přijatý podle § 191 odst. 1 zákona o státní službě do služebního poměru na dobu určitou povinen do 30. června 2017 úspěšně vykonat obecnou část úřednické zkoušky. Tato povinnost státnímu zaměstnanci trvá i v případě, že v průběhu této doby nastoupí na mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, a to z toho důvodu, že zákon o státní službě nepovažuje překážky v práci na straně zaměstnance za právní titul pro prodlužování služebního poměru na dobu určitou.

IX. Čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené státním zaměstnancem přijatým podle § 192 odst. 1 zákona o státní službě do služebního poměru na dobu určitou

(i) Služební poměr státního zaměstnance přijatého podle § 192 odst. 1 zákona o státní službě skončí dle § 71 zákona o státní službě uplynutím doby určité, a to i v případě, že státní zaměstnanec dnem uplynutí doby určité čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou.